

Pajkos Krúdyak

A Krúdyak egykoron sokan voltak, s mind írtak valamit, ezt-azt, többé-kevésbé figyelemre méltót. Ideje irodalmi leltárba venni őket.

Krúdy Gyula nagybátyjáról, Krúdy Kálmánról tervezett *Pajkos Kandúr* cím alatt színjátékot írni. Az *álmok hőse* 1906-os kiadásának példányába grafitceruzával beleírta a szereplőlistát és a felvonások színterét. Az ötletből nem lett semmi, Krúdy nem volt járatos a drámaírásban (mindenesetre fennmaradt utána egy kötetnyi jelenet, egyfelvonásos, s hosszabb színpadi munka, többek közt a Vígszínházban nemrég újra műsorra tűzött *A vörös postakocsi*). Pajkosság viszont annál inkább akad a család körül, olykor több is a kelleténél, s nemcsak az ő életművében.

Édesapja kezdte a sort. Ifjabb Krúdy Gyula, mert így kell neveznünk őt, megkülönböztetve atyjától, a 48-as honvédtisztól, húszas éveiben járt, mikor megjelent tőle egy-két költemény, afféle szerelmes poémák, melyeket majdnem mindenki papírra vet ebben az életkorban. Már nyíregyházi lakos, már az ügyvédi praxisa kialakításán fáradozhat, amikor napvilágot látnak a versei. Idézzük föl az egyiket.

Az ő - s az én nótám

Mikor az est közeledik,
S a mindenség elcsendesül –
Fájó lelke gondolata
Megpihenni hozzád repül,

Elmerengek ekkor rajtad
S azt képzelem talán szeretsz!?
És az a kék, isteni szem
Hűtlen, csalárd, álnok nem lesz.

Hallom ajkad bűvös hangját,
Mely oly szomorúan mondja

Búbánatos nótádat, hogy:
„Nem leszek a tied soha” –

Visszhangzanak e végszavak
Folyton, mindig, tán örökre?!
S akkor is hallani fogom,
Ha majd el leszek feledve. –

Viszonzásul vedd e nótát:
„Megérem még azt az időt”
Hej! Emlékezz szavaimra!!! –
„Sírva mégy el kapum előtt”.

A költemény a *Szabolcsi Lapok* 1875. március 28-i számában jelent meg ifj. Krúdy Gyula aláírással a tárcarovatban. Nem ez volt az első vers, amit közöltek tőle a helyi lapok (lásd még: *Sóhaj*, [Szabolcs, 1874. június 7.]). Szerelmi témájú volt az is. További versek lappanghatnak még a helyi lapokban, de nem érdemes utánuk kutatni. Ha lenne is párjuk, nem volnának különösebben izgalmasak az utókor szemében. Szerzőjük hamar felhagyott a költészettel, mert az apjától átvett ügyvédi irodában szép számmal akadtak kliensei. Hiszen ugyanabban a lapban, ahol a költeménye lejtett, szerepel a neve a város legtöbb adót fizető polgárai között. Ifjabb Krúdy Gyula helyi viszonylatban jól menő ügyvédnek számított. Meg aztán jött a valóságos szerelem. 1878 elején teherbe ejtette 17 éves cselédjüket, Csákányi Juliskát.

Ezután legfőbb bírósági beadványokat, törvényszéki fellebbezéseket írt. S nagyon megrökönyödött, mikor bő másfél évtizeddel később hírül vette, hogy elsőszülött fia álneven cikkeket küldözget partiumi újságoknak.

Az író édes öccse, Péter, akinek bátyja mindig adott zsebpénzt első irodalmi honoráriumából, csak fivére kedvéért ragadott tollat, annak halála után, hogy elsőként írjon róla egy rövid életrajzi összefoglalást. A nyugalmazott székesfővárosi tanár, feltehetőleg 1938-ban, saját pénzen jelentette meg a *Krúdy Gyula élettörténete* című 32 oldalas füzetet, amely a Krúdy-irodalom kiindulópontja lett. Hiteles és hihető a szöveg, míg olyasmikről ír, amiknek maga is szemtanúja volt, ám erős forráskritikával kell kezelni, mihelyt bátyja tőle távol zajló életének epizódjait meséli.

Ha van Péter, úgy látszik, van Pál is.

Felbukkant a rokoni emlékezők sorában Krúdy Pál. Ő nem édes-, csak unokatestvére az írónak. Sándor Rudolf jegyezte le a szavait (*Epizódok Krúdy Gyula életéből*, [Petőfi Irodalmi Múzeum Évkönyve, 1960–61, 145–148. old.]), melyek jószerivel csak az életrajzi anekdoták számát szaporították. Megemlíti, hogy unokatestvére érettségi vizsgája után vakációja nagy részét náluk, Losoncon töltötte, ahol kijelentette, hogy hiába szánta az édesapja ügyvédnek, ő ilyen piszkos pályát nem hajlandó vállalni, csakis író akar lenni. Elmeséli még egyik leghíresebb-hírhedtebb párbajának történetét, de tévesen adja meg az ellenfél nevét (báró Jeszenczky huszárszázadossal Krúdy soha nem párbajozott, nyilvánvalóan a Sztojanovics-féle afférról van szó).

Az író írónőt vett feleségül. Spiegler Bella (Satanella) már évek óta ismert novellista volt, midőn a nála ifjabb írópalántával megismerkedett. Szerelmükbe a szépliteratúra is belejátszott. Bella rajongó hangú dicséretet írt majdani férje könyvéről, az *Ifjúságról*, a férjjelölt pedig nem sokkal ezután „Néked, édes” nyomtatott dedikációval látta el *A víg ember bús meséi* kötetét. Később fordult a kocka. A házasember Krúdy nem vette jó néven, hogy neje nem adta fel irodalmi ambícióit. Még párbajkihívásra is sor került Bella asszony írásainak közlése miatt. A férj provokálta a szerkesztőt, aki neje kéziratát tiltása ellenére közölni merészelt. Bella asszony később magától felhagyott a tollforgatással. Három gyermek nevelésének gondja-baja szakadt a nyakába, nemigen maradt ideje, hogy az írásnak éljen.

Krúdy Gyula második neje, Rózsa Zsuzsanna ifjúsági regényeket közölt (pl. *Vera tavasza*, 1921). Férje elégedett lehetett a mű színvonalával – vagy még nagyon szerelmes volt – mert előszót írt felesége munkájához (lásd: *A mesék betűiről*). Ám ebben az előszóban egyetlen sor sincs magáról a műről. Krúdy nekilódítja a tollát, és impresszionista hangulatképekben fantáziál: a mesék apró törpék, akik a képzelet országában leszüretelik a betűket, és elviszik azokat a reájuk áhítattal várakozó szívekhez, a gyerekekhez.

A *Vera tavasza*, amely egy 13 éves kislány egy évének naplószerű krónikája, az Eisler Kiadónál jelent meg. Nyomtatott ajánlása a szerző gyermekének szól: „Kislálynomnak, Zsuzsikának, akié minden gondolatom, szívemnek dobogása”. (Az apa, Krúdy is publikál náluk: egy év múlva itt jelenik meg *Szent Margit leánya* címen egy ifjúsági regénye, melynek hirdetése olvasható már ebben a kötetben.) A szerző neve K. Rózsa Zsuzsannaként szerepel a címlapon. Nincs ebben semmi különös, vélhetnénk, hiszen ekkor már Krúdy felesége volt. Igen ám, de nemcsak ezt az egy regényt írta. Létezik még egy könyve, a *Vera a képzőben*. Ez a könyv ugyancsak az

Eislernél látott nyomdafestéket, a címlap tanúsága szerint 1916-ban. Az ifjú pedagógus-növendék, aki alig idősebb a huszadik századnál, 1916-ban megírja hősnője, Viola Vera első tanévét a prepák között.

Mire véljük a korai pályakezdést? Mikor a kötet megjelent, már ismerték egymást Krúdyval. 1915 nyarán találkoztak először Siófokon, akkor ünnepelték a házikisasszony 16. születésnapját. Első könyve megjelenésekor a szerző mindössze 17 esztendő! Szinte hihetetlen. A *Vera a képzőben* címlapján is ott virít családneve előtt a K. betű. 1916-ban Krúdy még csak udvarolt a lánynak. A kötetre miért került volna rá a leendő férje vezetéknevére utaló betű? Egyetlen, valamelyest logikusnak tetsző magyarázat kínálkozik. A tizenévesen tanítóképzőbe járó leány „Kisapád” feliratú gravírozással kapott gyűrűt Krúdytól. Így kerülhetett a K. leánykori neve elé a kötet címlapján.

Rózsa Zsuzsanna, a második számú Krúdy Gyuláné nem írt több könyvet, bár a *Vera a képzőben* végén azt ígérte, hogy folytatja a történetet. Néhány írása azonban még megjelent imitt-amott, elsősorban férje jóvoltából. Krúdy 1921-ben lapot alapított. Valószínűleg félig-meddig kényszerből, s nem azért, mintha fel akarta volna cserélni írói munkálkodását egy szerkesztőség ügyes-bajos dolgaival. A *Szigeti séták* 1921 nyarán indult, s mindössze hét számot élt meg. Eleinte kapott támogatást a Szigeten működő intézményektől. Az első szám elé József főherceg írt köszöntőt. Hirdetések is akadtak szép számmal, s megjelent benne a „kurlista”, a szigeti fürdővendégek névsora. Aztán, ahogy fogyott a nyár, csökkent az érdeklődés, és elfogytak a támogatók. A vége csőd. Ám addig meg kellett tölteni a műnyomó papírra nyomtatott ívrét formájú újságot irodalommal. Írtak bele Krúdy barátai és szigeti lakótársai, Szép Ernő, Kiss József, Hunyady Sándor, Kárpáti Aurél, Magyar Elek – s írt bele Krúdy felesége is, Rózsa Zsuzsanna. A *Szigeti séták* második számában látott napvilágot egy mese. A bibliográfia ugyan Krúdynak tulajdonítja, de alkalmasint téved. Gedényi ugyanis nem látta e páratlanul ritka folyóirat megfelelő példányát, különben nem „Ábrándi” álnéven vette volna fel gyűjtésébe a cikket, hanem ahogy az a nyomtatásban áll („Ábrándiné”). Az írás címe: *Új virágregék. Tubarózsa* (1921. július 30.). A szöveg kétségesse teszi, hogy írója Krúdy Gyula lenne. A választott álnév egyszeri: nem fordul elő többé, sem a lapban, sem másutt. Olvasható még ugyanitt egy folytatásos mese, *Fábián csínytevéséi* cím alatt, Nagyanyó aláírással. Feltehetőleg Krúdyné írása ez is, mert ovális keretben látható a mesemondó hölgy fotográfiája. Zsuzsa asszony további irodalmi ténykedése később, férje halála után a hagyatékkal történő sáfárkodásra szorítkozott.

Ezután léptek színre a gyerekek: Gyula, az elsőszülött fiú, valamint a lányok, Ilona, Mária és a második házasságból született Zsuzsa.

Az író fia ifj. Krúdy Gyula néven jegyezte megjelenő munkáit, ám anyakönyvileg, azaz jogilag ő már a negyedik nemzedék e néven a családban, tehát akár legeslegifjabb előnévvel lehetne illetni. Szindbád kacsafark hajú fiacskája nem mondható szerencsés életűnek. 1900. október 6-án született, tehát majdnem pontosan kilenc hónapra szülei házasságkötése után. A Barcsay gimnáziumban érettségizett, s 1918 őszén beiratkozott a pesti jogi egyetemre, de a forradalmak után kikerült onnét. Nem tudni, miért. Politikai okai is lehettek ennek, hiszen láttuk, az apját is üldözték szerény baloldali szerepvállalása miatt a kommün bukása után. Valószínűbb azonban, hogy benne is győzött a bohémvér.

Hiszen ideig-óraig költőnek hihette magát. 1918 őszén ugyanis egy kis verseskötetet körmölt le. *Édes könyv* a címe, és 35 költeményt tartalmazott. Szerzője joghallgatóként jegyezte magát a kötetke lapjain, nem hallgatva el nemesi előnevét sem a reménybeli olvasók előtt. A kézirat létezéséről Krajczár Gyula tudósított a *Magyar Nemzet* hasábjain a nyolcvanas években.

Az újdondáskodás, apja életvitelének utánzása, presztízsének árnyéka vonzóbb lehetett, mint a komoly tanulás, vizsgázgatás, majd a diploma utáni lehetséges élet. Inkább újságíróskodott, de annak a szakmának is a peremén vegetált. R riportokat írt, néha egy-egy lap belső munkatársává lépett elő. Egyszer még valami perbe is keveredett apja egyik kiadójával, a Rácz Vilmos nevével fémjelzett céggel.

Izgalmasabbak a publikációi, mert neve olykor az »ifjú« előzék nélkül is megjelent a sajtóban, s néha olyan helyeken, ahová édesatyja is írt. Ebből aztán támadt némi zűrzavar. Lehet, hogy jó néhány írás, leginkább mese, létezik a Krúdy-életműben, melynek szerzője nem az apa, hanem a fiú. Lehet, hogy Krúdy tollának fáradását, melyet előszeretettel – és olykor joggal – emlegetnek a kutatók, fia stílusának rovására lehet írni. Hosszas tartalomelemzésnek kellene alávetni ezeket a dubiózus munkákat, hogy akár megközelítőleg biztosat mondhassunk e kérdés-körben. Krúdy Gyulának minden korszakában akadtak olyan művei, melyet legszívesebben letagadna a rajongók tábora. Aztán valamilyen aprócska jel, esetleg egy-egy jellemző fordulat megoldja a bizonytalanságot, s kiderül, mégiscsak ő az elkövető. Ilyen például a *Mari, a tél leánya* című prózatest (*Az Én Újságom*, 1913. január 5. – március 9.), amely *A pajzsos ember* cím alatt belekerült az *Andráscsik örököse* egyik kiadásába, később pedig megmaradt krúdaként önálló kötet vált belőle a negyvenes évek második felében. Csak egy elejtett „pókhálós palackok” kifejezés bizonyítja a szerző kilétét. Ám nem szűnnek a kételyek más esetekben.

Ilyen kétely övezi Krúdy Gyula egyik hosszabb írását. Már a fellelhető bibliográfiai adatok is pontatlanok. Gedényi szerint *Az ötvenéves Budapest regényei* a *Színházi Életben* jelent volna meg 1922 nyarán. A cikksorozat azonban *Az Újság* című napilapban látott napvilágot 4 folytatásban (július 16., 23., 30. és augusztus 6.). Ám nem ez a legfőbb gond vele. Mindenképp kuriózum ez a négyrészes házbérlőkataszter és ingatlan-tulajdonosi szociográfia. Külön érdekesség az álnév, mely alatt megjelent. „Régi ablakok alatt sétáló” aláírással legjobb tudomásunk szerint más írását nem közölte. (S lehet, hogy ezt sem ő közölte.)

Tegyük csak pontosabb vizsgálat tárgyává ezt az írást. A szöveg folyton egy 1877-es feljegyzéssorozatra hivatkozik. Szerzője azonban időnként elfelejti, hogy milyen időt mutat a naptár, és élőként beszél nemcsak a megírás idején, hanem már Krúdy Gyula Pestre kerülésének évében, azaz 1896-ban halott emberekről is. Olvassuk csak:

„Kis kedvesemmel a Koronaherceg utcából végigsiettünk a Belvároson, mert akkoriban az volt a divat, hogy nagyon igyekeztek azok fedél alá, akik szerették egymást. Elfelejtettem köszönni nagyságos Degré Alajos földbirtokos úrnak és íróársamnak, aki a Kalap utcai Koller Eliza házából, nyolcszobás lakásából lógatta ki csibukját. Ellenben mindig megállított Bulyovszky Gyula író a Bástya utca és a Zöldfa utca sarkán, aki Lilla asszony háromemeletes, évi tízezer forintot jövedelmező házában, egy földszinti szobácskában lakott...” (*Az Újság*, 1922. július 23.). Nos, Degré Alajossal még csak-csak találkozhatott Krúdy, mert ő 1896 őszén hunyt el,

ám Bulyovszkyval biztosan nem, mert ő 1883-ban meghalt. Azt ne is részletezzük, hogy ez a „kis kedvesemmel” megfogalmazás egyáltalán nem jellemző rá. Talán másvalaki sétált a Koronaherceg utcán.

További kérdés: miért vette elő ezt a lakbérjegyzéket, s miért körmölte le akkurátus, szinte adóhivatalnoki pontossággal a bérleti díjakat? Krúdy örömét lelte a munkájában, ez kiderül szinte mindegyik írásából, akkor is, ha éppen pénzért, sietősen írt, ám ebben a bő lére eresztett dolgozatban nem volt jelen. S lehet, hogy nemcsak lélekben maradt távol, hanem fizikai valójában is. Magyarán: nem ő írta *Az ötvenéves Budapest regényei* cikksorozatot.

Ne hallgassunk róla, hogy a cikksorozat újjól megjelent a *Tekintet* folyóirat 1995. évi 5–6. számában, jelen sorok írójának kísérő szövegével. Közreadóként akkor ugyan már voltak kételyeim a szöveg szerzőségét illetően, de néhány szófordulat által hagytam magam meggyőzetni arról, hogy mégis Krúdy írta a dolgozatot. De mi van, ha valaki utánozta az ő stílusát? S ha igen, ki merhette megtenni ezt övéi közül? Mert hogy a családban kell keresni a szerzőt, az, bizonyos.

Ki lehetett az elkövető? Csak egyvalaki fogható gyanúba e pajkosság vétkében. A fia. Apja tudtával vagy anélkül követhette el a csínytevést. Perdöntő kéziratot hiába keresnénk. Kételyek között kell hagynunk az olvasókat. Bárki ugyanerre az álláspontra juthat, ha figyelmesen végigolvassa ezt a most könnyebben hozzáférhető cikksorozatot, s megpróbálja beleilleszteni Krúdy Gyula publicisztikáinak világába. Nem fog sikerülni.

Gyanúsítottunk, ifjú Krúdy Gyula, később sem lett hűtlen az irodalomhoz. Apja halálát követően kiadott egy könyvecskét, *Túry Gida két asszonya* címmel. A könyvészeti ritkaságnak számító kiadvány megjelenése (1933) után a Krúdy-fiú legjobb tudomásunk szerint nem követett el több irodalmi csínyt. Szolid polgárként élte az életét. A harmincas évek vége felé a Fővárosi (ma: Szabó Ervin) Könyvtár dolgozója lett, s hatvanadik évét betöltve, onnan ment nyugdíjba. Nem sokkal ezután elhunyt. Úgy látszik, a Krúdy-gyerekek nem hosszú életűek (csak a honvédtiszt dédapa élt majdnem száz évet, noha – unokája szerint – egy doboz szivart füstölt el naponta).

A legidősebb Krúdy-lány, Ilona, mielőtt kapcsolatba került volna az irodalommal, egy kicsit kacérkodott az új művészettel, a filmmel. Legalábbis egy magyar némafilm főcímén olvasható a neve. Ő maga nem látható, mert az 1921-ben forgatott *Petőfi* kópiája elveszett. Pedig Bajor Gizi és Uray Tivadar oldalán alakított egy kisebb szerepet. Később írt egy regényt (*Ezért nem vette el*): 1936-ban így állított édesapjának emléket. Még utóbb pedig egy lelkes előszó erejéig részt vett egy irodalmi hamisítvány előállításában. Nem az ő lelkiismeretét terheli *A magyar Sasfiók* Lukács Gyula hírlapíró által előállított Krúdy-zanzája. 1945-ben bekövetkezett halála megakadályozta abban, hogy később hitelesebben emlékezzen meg édesapjáról szerzett benyomásairól, mint korábbi alkalmi regényében.

A második Krúdy-lány, Mária életrajza szinte kopirozza az elsőét. Ír és játszik, vagy játszik és ír – vajon melyik a fontosabb számára? Doktorrá avatása alkalmából megszólaltatta őt egy napilap (*Beszélgetés egy fiatal színésznővel* [Magyarország, 1931. július 4.]). Az interjúból kiderül, hogy a megelőző szezonban a Fővárosi Operett-színházban játszott, előtte a Magyar Színház tagja volt. Disszertációjának viszont semmi köze a művészetekhez. A szegedi tanyarendszer kialakulásáról írt. Aztán se

színésznő nem lett, se tudományos kutató nem vált belőle. 1945 után tanított: középiskolai osztályfőnök tanúskodik pedagógusi pályafutásáról.

A későbbiekben vallott és írt édesatyjáról, például a *Krúdy világa* kötet számára. Amikor Tóbiás Áron összegyűjtötte ennek a nagyszabású emlékkönyvnek az anyagát, már csak Krúdy Mária élt az író első házasságából való gyermekei közül. Az *első család* címmel összefoglalta, amit tudott. Később lejegyezte emlékeit apja gyerekkoráról, de a kézirat töredékben maradt. 1973-ban bekövetkezett halála után Majtényi Zoltán egészítette ki és dolgozta át, hogy megjelenhessék a *Szindbád gyermekora* (Móra Kiadó, 1975, 180 old.) könyv formájában.

Krúdy Zsuzsa, a negyedik gyermek, külön fejezet az író utóéletében. Ő az, aki a legtöbbet kapta apja szeretetéből, hiszen az utolsó évtized koraérett, sokat tudó szemtanúja volt. Neki írta a Jókai-életrajzot (*Mesemondások Jókai Mórról*), őt szalajtotta Óbudán a Kéhlihez írói üzemanyagért, egy-egy liter borért, s ha hinni lehet a későbbi emlékezéseknek, ő volt az, aki 1933. május 12-ének reggelén rátalált édesapja holttestére (családi titok, de igaznak tűnik, hogy második felesége akkortájt egy óbudai mérnök lakásán töltötte a napjait). Zsuzsika sokat látott, s később sokat tett apja hagyatékának mind szélesebb körű megismertetése érdekében.

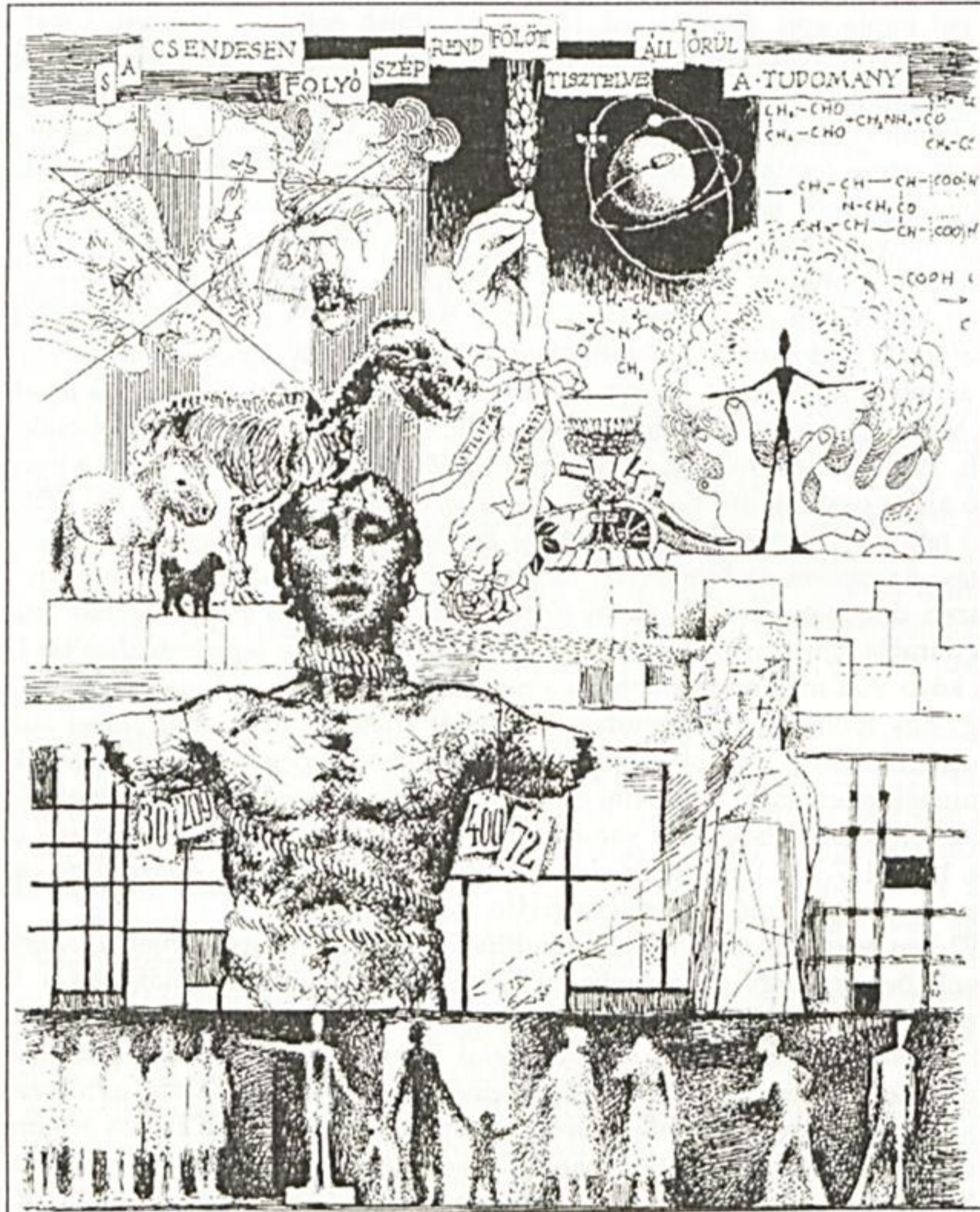
Élete hetvenhárom esztendejének második fele apja munkásságának bűvkörében telt. Végül ő is könyvtáros lett, a Széchényi és a Fővárosi Szabó Ervin munkatársaként dolgozott, s rendületlenül kutatta Krúdy Gyula életművét, s szervezte az újbóli kiadásokat. Az ötvenes évek közepén kezdte publikációs tevékenységét. Már ekkor megvolt könyvének a címe (*Apám, Szindbád*), melyből csak jóval később, 1975-ben lett valóság. Ugyancsak az ötvenes években hagyta el a nyomdát az első általa összeállított Krúdy-kötet (*Asszony a nagybögőben*, Magvető, 1955). Ezt még jó néhány követte (*Pesten lakott egy fuvolás, Vadszőlő, Budapest vőlegénye, Gordonkázás, Az emlékek szakácskönyve, Magyar Köztársaság Almanachja*). Valóban áldozatkészen dolgozott ezeken, szem előtt tartva, hogy apja hagyatékának minden fontos darabja eljusson az olvasókhöz, ám nem tartozott a legmegbízhatóbb filológusok közé. Azt még magyarázhatja a megélhetés kényszere, hogy néha úgy adott oda egy-egy többször is kinyomtatott novellát közlésre, mint amit „most talált az apu hagyatékában”. Ám olyasmit nem szabad, hogy megengedjen magának egy valamirevaló szerkesztő, mint ami *Az emlékek szakácskönyve* esetében történt. Ugyanabban a könyvben kétszer is ki van nyomtatva egy szöveg. Előbb *A fűszerekről* címen (*Táltos*, 1983, 117. old.), majd pár oldallal később eredeti helyén, *A fogadósné, vagy az elvarázsolt vendégek* című elbeszélésben (Uo. 173. old.).

1992-ben bekövetkezett haláláig rendíthetetlenül ápolta apja emlékét. Nagy szerepe volt benne, hogy megjelenhetett Gedényi Mihály összeállításában a *Krúdy bibliográfia*. Ha kellett, Aczél Györgynél kilincsel. Egy néhány évvel ezelőtt aukcióra került kötetben meleg hangú dedikációval mondott köszönetet a politikusnak, gavalléros segítségéért. Amikor apja könyveinek kiadását szorgalmazta, természetesen saját nyugdíjas éveinek elviselhetőbbé tételéért is küzdött. A szó szoros értelmében kell venni ezt a küzdelmet. 1983-ban az akkori szerzői jogi törvények értelmében lejárt Krúdy műveinek védettsége. Magyarán az és azt adhatott ki tőle, aki, és amit csak akart. Krúdy Zsuzsa kiharcolta, hogy a Szépirodalminál már beindult életműsorozat befejezéséig kapja még a jogdíjakat. (Kiadás- és szocializmustörténeti érdekességű, hetvenes-nyolcvanas évekbeli levelezése fennmaradt a hagyatékában.)

A főmű természetesen az *Apám, Szindbad*. Két évtizedes munkával hordta egybe a dokumentumokat, válogatott szemelvényeket apja írásaiból, hogy azok összeállításával hű képet formáljon Krúdy Gyula életének utolsó két évtizedéről. Máig hivatkozási alap, fontos írások egyetlen hozzáférhetősi helye – kézikönyv és kulcs az életműhöz.

Végül egy megdöbbentő adalék: nincsenek Krúdy-unokák, egyetlen gyermeke sem hagyott hátra utódot. A pajkos Krúdyak elfogytak.

XII. A falanszterben (1980)